

Državna meščanska šola dr. Ivana Tavčarja v Škofji Loki

Izvleček

Prispevek osvetljuje delovanje Državne meščanske šole v Škofji Loki, ki jo spremljamo od njene ustanovitve v letu 1932 do prenehanja leta 1945. V uvodu je podan kratek razvoj meščanskih šol. Predstavljena je gradnja šolske stavbe, katere 80-letnico letos obeležujemo. Opisana so prizadevanja za ustanovitev meščanske šole, njene stalne težave s financiranjem in vzdrževanjem ter slabim vpisom. Na kratko so predstavljeni šolski okoliš, življenje in delo na šoli, učitelji ter socialni položaj učencev.

Abstract

Dr. Ivan Tavčar Secondary School in Škofja Loka

The contribution sheds light on the operation of the four-year lower secondary school in Škofja Loka, which is followed from its foundation in 1932 to its closure in 1945. The introduction provides a brief review of the development of four-year lower secondary schools. The construction of the school building is presented, the 80th anniversary of which is marked this year. Endeavours to found a lower secondary school are described, together with its constant difficulties with financing and maintenance and poor enrolment. The school district, life and work in the school, the teachers and the social position of pupils, are briefly presented.

Pred ustanovitvijo Državne meščanske šole dr. Ivana Tavčarja sta v Škofji Loki že delovali dve osnovni šoli, osemrazredna ljudska šola za dečke in zasebna ljudska šola za deklice pri sestrah uršulinkah. Poleg slednjih so pri uršulinkah delovali še dekliska meščanska šola, žensko učiteljske in različni trgovski, kmetijski in gospodinjski tečaji ter tečaji nemškega jezika, ki so trajali od treh mesecev do enega leta. V Škofji Loki je bila še obrtna nadaljevalna šola, ki se je leta 1927 razdelila na občo obrtno nadaljevalno šolo in gremijalno trgovsko nadaljevalno šolo, v Puštalskem gradu pa Banovinska mlekaršna šola – strokovna šola, ki je izobraževala mlekaršne strokovnjake iz vseh banovin takratne kraljevine Jugoslavije.

Splošno o meščanskih šolah

Meščanske šole so začeli ustanavljati po letu 1869, ko je bil sprejet nov šolski zakon, ki je uvažal dva tipa ljudskih šol, tj. osnovne in meščanske. Slednje so imele po tri razrede in so jih ustanavljali v večjih industrijskih in trgovskih središčih. Vanje so se lahko vpisovali učenci po končanem 5. razredu osnovne šole. Namen meščanskih šol je bil usmerjanje mladine v praktične poklice. Spadale so v nivo nižjih srednjih šol. Ob koncu šolanja na teh šolah je bil predpisan zaključni izpit, absolventi so šolanje lahko nadaljevali na srednjih strokovnih šolah in učiteljskišću. Prehod na višje gimnazije ni bil mogoč.

Tudi po razpadu Avstro-ogrske monarhije je zakon iz leta 1869 veljal še naprej. Šele po sprejemu vidovdanske ustave (1923) je prišlo do manjših sprememb. S šolskim letom 1923/24 je bil uveden še en letnik meščanske šole, postale so štirirazredne. Po novem so se vanje lahko vpisovali učenci s končanim 4. razredom osnovne šole. Meščanske šole so dajale obsežnejšo splošno izobrazbo kot višje osnovne šole, imele so položaj nižje srednje šole ter se med vsemi vrstami šol najbolj razširile. Zakon o meščanskih šolah, ki je izšel 28. decembra 1931, jih je glede na učni načrt razdelil na industrijsko-obrtno, trgovinske in kmetijske šole. Predpisal je tudi osnovnošolski uspeh, ki je bil potreben za vpis v meščansko šolo.¹ Število meščanskih šol se je na račun državnih do začetka 2. svetovne vojne vztrajno večalo. Po podatkih statističnega pregleda šolstva je bilo v Dravski banovini v šolskem letu 1936/37 38 državnih in 8 zasebnih meščanskih šol.² V šolskem letu 1939/40 je število državnih meščanskih šol naraslo na 43, medtem ko je število zasebnih ostalo enako.³

Meščanske šole so bile ukinjene z uredbo o ukinitvi meščanskih šol z dne 8. avgusta 1945, ker so učencem preprečevale nadaljevanje šolanja na gimnazijah.⁴

Ustanovitev in ime državne meščanske šole v Škofji Loki

Priprave na ustanovitev državne mešane meščanske šole v Škofji Loki so se začele v letih 1926 in 1927. Zaradi pomanjkanja ustreznih prostorov se je ustanovitev šole odmikala. Krajevni šolski odbor je ustanovitev državne meščanske šole vseskozi podpiral. Na seji 24. februarja 1928 je predsednik krajevnega šolskega odbora Josip Hafner ponovno poudaril »*pomen meščanske šole za izobrazbo najširših slojev, posebno pa še koristi, ki jih bo imela od šole občina Stara Loka.*«⁵

Šolski upravitelj ljudske šole Jakob Rojic je že julija 1931 na Kraljevsko banško upravo Dravske banovine v Ljubljani vložil prošnjo za ustanovitev meščanske

1 Šolski sistemi na Slovenskem, str. 12–16.

2 Statistični pregled šolstva in prosvete v Dravski banovini za šolsko leto 1936/37, str. 33–41.

3 Statistični pregled šolstva in prosvete v Dravski banovini za šolsko leto 1939/40, str. 33–41.

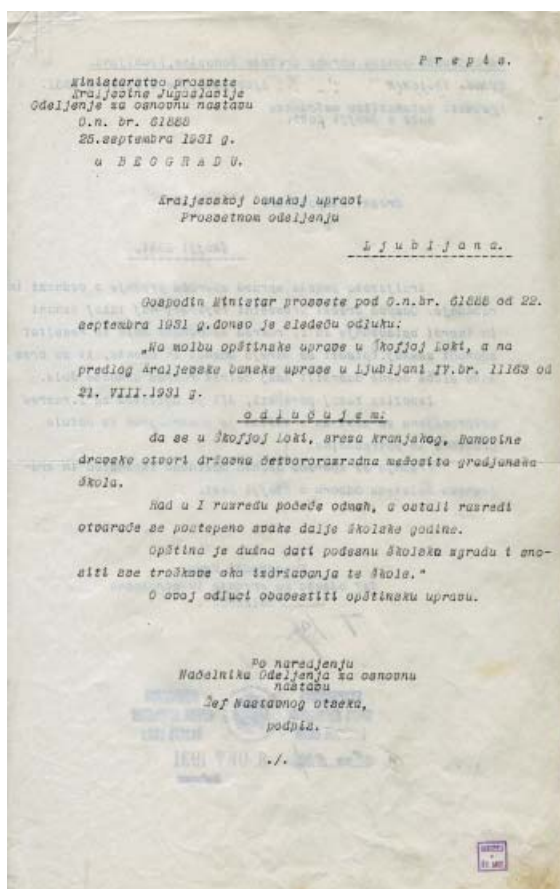
4 Vodnik Zgodovinskega arhiva Ljubljana, str. 50–51.

5 ZAL-ŠKL, ŠKL 86, t. e. 2, a. e. 6, Zapisniki šolskega odbora.

šole, in sicer že s šolskim letom 1931/32.⁶ Na predlog predsednika Krajevnega šolskega odbora Škofja Loka je Ministrstvo za prosveto Kraljevine Jugoslavije 22. septembra 1931 sprejelo sklep o ustanovitvi in dovolilo vpis v Državno štirirazredno mešano meščansko šolo v Škofji Loki.⁷ Šele leta 1932, z dograditvijo novega šolskega poslopja, so bili dani vsi pogoji za ustanovitev meščanske šole in v šolskem letu 1932/33 je bil vpisan prvi razred.

Odredba Ministrstva za prosveto z dne 3. oktobra 1934 je predvidevala, da morajo *»učiteljski zbori vseh državnih meščanskih šol staviti predloge, glede posebnih imen, ki naj bi jih nosile njihove šole«*⁸ Na seji upravnega odbora, 6. novembra 1934, je šolski upravitelj Karel Sovre v imenu učencev, učiteljev in upravnih občin predlagal, naj se šola imenuje po kralju Aleksandru I. in upravni odbor je s predlogom soglašal. Enako so predlagali tudi za ljudsko šolo, ki je dobila dovoljenje, da se imenuje Državna deška narodna šola Viteškega kralja Aleksandra I. Ujedinitelja. Iz virov ni razvidno, ali je enako dovoljenje dobila tudi meščanska šola. Šolo so slednjič poimenovali po Ivanu Tavčarju. Kdo je dal predlog, in s kakšno utemeljitvijo, tudi ni mogoče ugotoviti. Ministrstvo za prosveto je z odločkom z dne 12. junija 1935 odobrilo, da se Državna meščanska šola v Škofji Loki lahko imenuje po pisatelju, pravniku in ljubljanskem županu dr. Ivanu Tavčarju.⁹ V ta namen so v vsakoletno vidovdansko proslavo ob koncu šolskega leta vključili še proslavljanje novega imena šole in na proslavo povabili vdovo dr. Ivana Tavčarja, dvorno damo Franjo Tavčar.

Odločba o ustanovitvi štirirazredne mešane meščanske šole v Škofji Loki. Izdalo jo je ministrstvo za prosveto v Beogradu, 22. 9. 1931. (hrani: ZAL, Enota v Škofji Loki)

- 6 ZAL-ŠKL, ŠKL 86, t. e. 2, a. e. 6, Zapisniki šolskega odbora.
- 7 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 1.
- 8 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 14.
- 9 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 17, a. e. 282.

Gradnja, vzdrževanje šole in upravljanje

Leta 1926 je na predlog Vinka Zahrastnika, takratnega začasnega upravitelja ljudske šole in odbornika krajevnega šolskega odbora, Občinski odbor mesta Škofja Loka v Kapucinskem predmestju kupil od kovača in posestnika Franca Demšarja poslopje »Na Vili« in 6000 m² stavbnega prostora za novo šolsko poslopje.¹⁰ Občina Škofja Loka je omenjene stavbe in zemljišče v sedanji Šolski ulici odstopila za gradnjo šole, v zameno pa je dobila staro šolsko poslopje v sedanji Klobovsovi ulici, s pripadajočim zemljiščem in inventarjem.

27. aprila 1927 je krajevni šolski svet soglasno sprejel sklep o nujnosti gradnje novega šolskega poslopja za potrebe osnovne in meščanske šole.¹¹ 30. septembra 1927 je krajevni šolski odbor po pregledu osnutkov za novo šolsko stavbo sprejel sklep, naj se z gradnjo čim prej začne.¹² V ta namen je krajevni šolski odbor pri Mestni hranilnici Škofja Loka najel posojilo v znesku 4.650.000 din, s tridesetletnim odplačilnim rokom.¹³ Izdelavo načrtov so poverili inženirju Vladimirju Šubicu, gradbenemu svetniku v Ljubljani. Sprva je inženir Šubic zamudal z izdelavo načrta, potem pa ga gradbena direkcija v Ljubljani zaradi »neodgo-

Meščanska šola Škofja Loka je imela prostore v levem delu nove šolske stavbe.

(hrani: Gorenjski muzej)

10 ZAL-ŠKL, ŠKL 168, t. e. 10, a. e. 526, Šolska kronika 2.

11 ZAL-ŠKL, ŠKL 86, t. e. 2, a. e. 5, Zapisniki šolskega odbora.

12 ZAL-ŠKL, ŠKL 86, t. e. 2, a. e. 6, Zapisniki šolskega odbora.

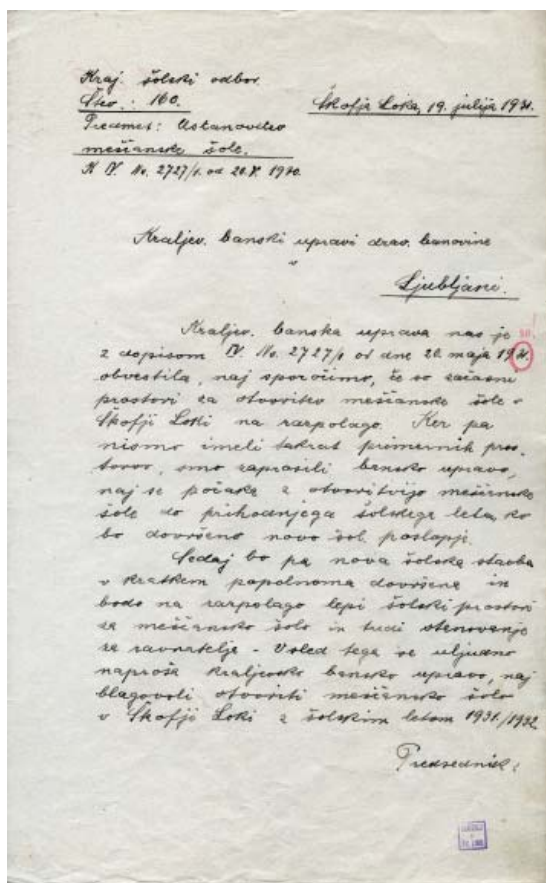
13 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 10.

varjanja gradbenemu programu» ni potrdila.¹⁴ Nato je bila izdelava skic novega poslopja zaupana Hermanu Husu. Tudi te sprva niso bile zadovoljive. Za izdelavo oziroma predelavo načrtov šolskega poslopja, zgrajenega v Zgornji Šiški, so prosili tudi arhitekta Jožeta Plečnika, ki pa je odgovoril, da »vsled preobilice drugega dela ne more prevzeti izvršitev skice za zgradbo novega poslopja«. ¹⁵ Tudi prigravarjanje profesorja dr. Frana Jesenka ni pomagalo. Načrte je nato izdelal inženir Herman Hus, izvedbo del je prevzel Emil Tomažič, mestni stavbenik v Ljubljani. ¹⁶ Glavni nadzornik gradnje je bil inženir Strener. ¹⁷ Dnevno je gradnjo spremljal tudi domači gradbeni mojster Anton Ogrin. Novo šolsko poslopje je bilo po številnih zapletih in zamudah zgrajeno šele leta 1932. Pri komisijskem ogledu, 14. julija 1932, je bilo ugotovljeno več neskladij z načrti. Telovadnica je bila na primer 2 m ožja in daljša, višina stropa nižja od predvidene. Odstopanja od projekta so bila še pri nadzidku nad drugim nadstropjem, stopnišču in terasi pred glavnim vhodom, stopniščni ograji, napuščnih vencih pod okni idr.. Ugotovljenih je bilo še kup nepravilnosti pri izolaciji, tlakih in fasadi. Kljub vsem tem pomanjkljivostim je bilo uporabno dovoljenje za glavno stavbo izdano, vendar s pripombo, da morajo nepravilnosti odpraviti do začetka šolskega leta. Državna meščanska šola je tako dobila svoje prostore v novi stavbi v Šolski ulici.

Slavnostna otvoritev novega, za tisti čas modernega šolskega poslopja je bila 29. novembra 1932. V šolski stavbi sta si prostor delili meščanska in osnovna šola. Meščanska šola je uporabljala ves levi (zahodni) trakt. Telovadnica in kopalnica sta

Dopis, s katerim je krajevni šolski odbor pozval Kraljevsko bansko upravo Dravske banovine, naj s šolskim letom 1931/32 dovoli otvoritev meščanske šole.

(hrani: ZAL, Enota v Škofji Loki)

14 ZAL-ŠKL, ŠKL 86, t. e. 2, a. e. 6, Zapisniki šolskega odbora.

15 ZAL-ŠKL, ŠKL 86, t. e. 2, a. e. 6, Zapisniki šolskega odbora.

16 Zgodbe naše šole, Osnovna šola Škofja Loka – 70 let.

17 ZAL-ŠKL, ŠKL 86, t. e. 2, a. e. 6, Zapisniki šolskega odbora.

bili skupni za obe šoli. Šola je imela centralno kurjavo in angleška stranišča. Stanovanje šolskega upravitelja je bilo v sosednji stanovanjski hiši. Risalnica je morala biti na voljo tudi ljudski šoli, s čimer se uprava meščanske šole ni strinjala, saj je menila, da je osnovnošolci ne potrebujejo. Decembra 1934 so jo dodelili v izključno uporabo meščanski šoli.¹⁸

Takrat sta ljudska in meščanska šola želeli tudi zemljiškoknjižno urediti uporabo šolskih prostorov in zemljišča. Zaradi previsokih stroškov vknjižbe služnostne pravice v zemljiško knjigo ali sklenitve pogodbe so se »zadovoljili« z zapisnikom. Lastnica šolske stavbe in zemljišča je postala ljudska šola oziroma krajevni šolski odbor. Meščanski šoli oziroma njenemu pravnemu nasledniku so bile priznane pravice uživanja.

Ob otvoritvi šolskega poslopja (1932) je bila meščanska šola slabo opremljena. Končana je bila le učilnica za 1. razred, pisarna, zbornica, dva kabineta, risalnica, delavnica in učilnica za 3. razred pa so bili decembra 1933 še neopremljeni. Po dolгих in večkrat burnih debatah v krajevnem šolskem odboru je upravitelj Sovre dosegel, da sta bila spomladi 1934 opremljena še en kabinet in risalnica. V prihodnjih letih so sproti in po potrebi opremljali nove učilnice. Stalno težavo je povzročalo pomanjkanje sredstev za nabavo učnih pripomočkov. V šolskem letu 1936/37 so za potrebe obveznega poučevanja petja kupili rabljen klavir. Pouk strojepisja je obiskovalo 26 dijakov, šola pa je imela le en pisalni stroj za potrebe pisarne, pouka in vaj. Upravni odbor je sklenil, da kupijo še enega; nakup so realizirali tri leta pozneje.

Državno meščansko šolo v Škofji Loki so prek šolskega odbora vzdrževale tri okoliške občine. Za vzdrževanje so uporabili davčno osnovo in občinske doklade občin. Največji delež, 70 %, je prispevala Občina Škofja Loka, v kateri je bilo šolsko poslopje, 25 % je prispevala Stara Loka in preostalih 5 % Občina Zminec. Občine so se zavezale, da bodo finančno podpirale izgradnjo šolskega poslopja za meščansko in osnovno šolo. Sistem financiranja šol je bil podoben, kot ga za osnovne šole poznamo danes. Za izgradnjo in vzdrževanje šolskega poslopja in uslužbenskih stanovanj so bile dolžne skrbeti občine. Šolske potrebščine in inventar je z banovinskimi dokladami plačevala banovina, učitelje pa država.¹⁹

Za vzdrževanje meščanske šole je sprva skrbel krajevni šolski odbor, ki je bil skupen upravni organ Državne meščanske šole in Ljudske šole. Odlok banske uprave z dne 17. januarja 1934 je predvideval ustanovitev šolskih upravnih odborov, ki naj bi prevzeli skrb za vzdrževanje šol. Upravni odbor Državne meščanske šole v Škofji Loki je bil potrjen 28. aprila 1934. Sestavljali so ga: predsednik Stevo Šink, javni notar in predsednik upravne občine Škofja Loka, poslovodja Karel Sovre, šolski upravitelj, dr. Ivan Hubad, banovinski zdravnik, in izvoljeni občinski odborniki. Občino Škofja Loka sta zastopala Oto Burdych, lekarnar, in Viktor

18 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 5.

19 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 7.

Žužek, pek in slaščičar, Občino Stara Loka Stanko Heinrihar, lesni industrialec v Starem Dvoru, in Ivan Jenko, posestnik v Pevnem, Občino Zminec pa Franc Gaber, zidarski mojster iz Puštala.

Proračun meščanske šole je bil vseskozi varčevalno naravnan. Za šolsko leto 1932/33 je znašal 45.022 din, naslednje leto pa le 30.200 din.

Vzdrževanje šole je povzročalo stalna nesoglasja med občinami ustanoviteljicami. Svoje obveznosti je dosledno izpolnjevala le Občina Škofja Loka, zadovoljivo tudi Stara Loka, medtem ko je Občina Zminec dogovor o 5 % vzdrževanju šolskega posloppja vseskozi kršila. Denar je nakazovala s precejšnjo zamudo in v premajhnih zneskih. Poleti 1935 je zminška občina dolgovala prispevek že za dve šolski leti, in sicer za preteklo šolsko leto 1934/35 in tekoče šolsko leto 1935/36, v skupnem znesku 15.221 din. Takrat je Karel Sovre pozval Sresko načelstvo Škofja Loka, naj obvesti davčno upravo, da doklade nakaže direktno meščanski šoli. Zamude pri plačilu so ovirale redno poslovanje meščanske šole in odplačevanje najetega dolga za izgradnjo šolskega posloppja. Zaradi neplačila dolga so nastajale precejšnje zamudne obresti. Občina Zminec je sicer nakazala del denarja, vendar je še vedno ostala dolžnica. Zato je poleti 1936 šolski upravitelj Karel Sovre v obsežnem pismu Sresko načelstvo Škofja Loka ponovno pozval naj ukrepa. V tem času je Občina Zminec še vedno dolgovala 10.545 din, kar je bilo precej več, kot je znašala njena enoletna obveznost (med 6.800 in 8.300 din na leto).²⁰ Naslednje leto je sicer nakazala denar za nazaj, dolžna pa ostala za redni letni obrok. Tudi Občina Stara Loka je leta 1938 želela, da ji banska uprava na račun škofjeloške občine zniža prispevke za vzdrževanje šole, kar je povzročilo precej negotovanja in oster protest Občine Škofja Loka. Neplačevanje je postalo tako kritično, da je bil upravni odbor meščanske šole primoran z Mestno hranilnico v Škofji Loki skleniti nov dogovor o plačevanju dolga za izgradnjo šole. Zaradi zamudnih obresti se je do takrat dolg le še povečal in ne zmanjšal. Mestna hranilnica je zvišala letno obrestno mero s 7,5 % na 7,75 %, roka za odplačilo dolga ni podaljšala. Tudi nov dogovor ni vplival na rednejše plačevanje dolga. Občini Zminec in Stara Loka sta nadaljevali s staro prakso in zamujali s plačevanjem svojih obveznosti.²¹

Karel Sovre je bil ravnatelj škofjeloške meščanske šole skoraj ves čas njenega obstoja. (iz: *9 let gimnazije v Škofji Loki*, str. 12)

20 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 9.

21 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 8, a. e. 55.

Šolski okoliš

Ob začetku delovanja Državne meščanske šole v Škofji Loki formalno meščanske šole niso imele določenih šolskih okolišev. Tega so v skladu z navodili sporazumno določili predstavniki občin Škofja Loka, Stara Loka in Zminec, krajevnega šolskega odbora in državne meščanske šole v Škofji Loki, in sicer na seji 14. decembra 1932. Šolski okoliš obeh meščanskih šol (privatne dekliške in državne mešane meščanske šole) je bil uradno potrjen 24. aprila 1933. Obsegal je srez Kranj (od 1936 tudi novonastali srez Škofja Loka), brez sodnega okraja Tržič (imel je svojo meščansko šolo), Občino Žiri (srez Logatec) in Občino Črni Vrh (srez Ljubljana okolica, od novembra 1936 je bila Občina Črni Vrh vključena v srez Škofja Loka). Žiri in Črni Vrh sta bila v šolski okoliš Državne meščanske šole v Škofji Loki določena zato, ker sta oba kraja gravitirala proti Škofji Loki.²²

Novembra 1936 je prišlo do kratkotrajne spremembe šolskega okoliša. Na predlog kraljevske banske uprave je minister za prosveto iz okoliša Državne meščanske šole in zasebne uršulinske šole izločil vasi Reteče in Gorenja vas in ju priključil okolišu meščanske šole v Šentvidu.²³ Na predlog šolskega upravitelja je bil 1. aprila 1937 ta odlok razveljavljen. V letu 1938 je končno zaživela še Državna mešana meščanska šola v Kranju in tako je iz šolskega okoliša škofje-loške meščanske šole odpadel okraj Kranj. Meje šolskega okoliša se od takrat niso več spreminjale.

Vpis v Državno meščansko šolo

Ministrstvo za prosveto je že 22. septembra 1931 dovolilo vpis v prvi razred državne meščanske šole, vendar je bil začetek pouka zaradi premajhnega odziva staršev, vpisanih je bilo le 12 otrok, prestavljen na začetek šolskega leta 1932/33. Bile pa so še druge ovire. Učilnica za 1. razred je bila sicer pripravljena, manjkali pa so oprema in učila, ravnateljevo stanovanje naj bi bilo vseljivo šele naslednje leto, šolski sluga še ni bil imenovan. Poleg naštetega v šolskem proračunu ni bila predvidena postavka za njeno vzdrževanje.²⁴

Kot pogoj za vpis kraljevska banska uprava Dravske banovine v svojem dopisu navaja: »*Vpisati se morejo učenci in učenke, ki so brez kake slabe ocene dovršili vsaj četrti razred osnovne šole.*«²⁵ Poleg tega je pravilnik o vpisu in sprejemanju v meščanske šole določal še, da se smejo v 1. razred vpisati tudi učenci, ki so končali višje ljudske ali srednje šole, če niso bili starejši od 14 let.²⁶

Občine Škofja Loka, Stara Loka in Zminec so najprej samovoljno spremenile

22 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 7.

23 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 8.

24 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 1.

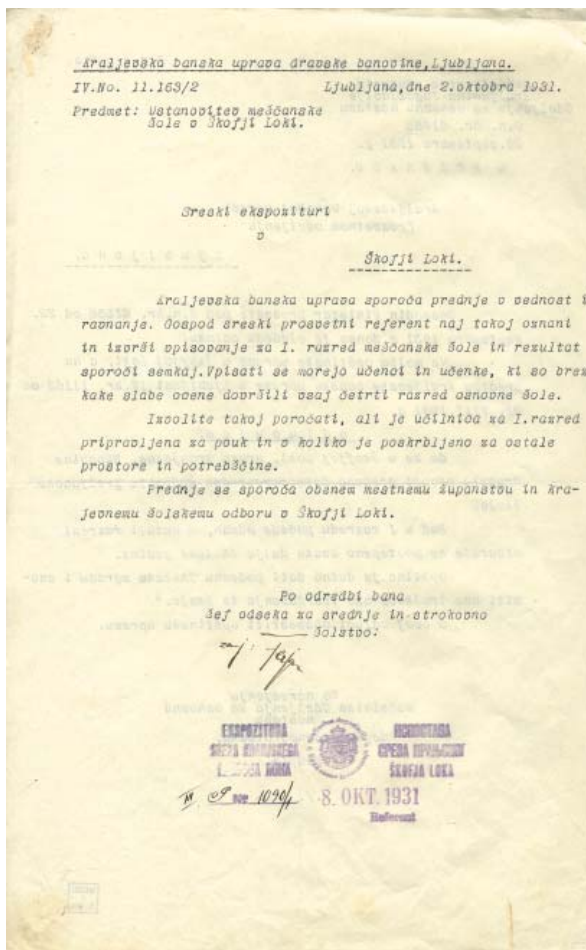
25 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 1.

26 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 6.

razpis in vabile k vpisu v meščansko šolo le dečke, saj je v Škofji Loki že delovala uršulinska dekliška meščanska šola. Šele po posredovanju banske uprave »... naj uradno priobči po občinah, da je v Škofji Loki ustanovljena državna meščanska šola, v katero se vpisujejo dečki in deklice. Redno vpisovanje na meščansko šolo je 1. septembra«, so razpis ustrezno popravili.²⁷

Kljub uradno mešani šoli se je pogosto uporabljal termin Državna deška meščanska šola. V zapisniku o stanju, oddaji in prevzemu šolskih prostorov in šolskega inventarja, ob nastanitvi vojaštva v šolskih prostorih (2. aprila 1941), se navaja kot Državna deška meščanska šola in Državna mešana meščanska šola.²⁸ Dekleta so bila sicer ves čas v manjšini. Prvo leto so šolo obiskovali samo dečki, drugo leto pa so se poleg 30 dečkov na novo vpisala tudi 3 dekleta. Dijaki so bili po večini doma iz občin Škofja Loka in Stara Loka, teh je bila več kot polovica. Delež dijakov iz starološke občine je stalno naraščal. V šolskem letu 1937/38 je delež znašal: 45 % Stara Loka, 20 % Škofja Loka, 11 % Zminec, 10 % Kranj in 14 % ostale občine.²⁹

V prvem šolskem letu (1932/33) je bilo v meščansko šolo vpisanih 41 dijakov, v letu 1933/34 66 (na novo 33), v letu 1934/35 92 (na novo 28), v letu 1935/36 109 (na novo 27) in v šolskem letu 1937/38 134 (na novo 60).³⁰ Tega leta je meščanska šola postala popolna. Imela je štiri razrede brez vzporednic. Banska uprava je, skupaj z odobritvijo proračuna za šolsko leto

Poziv kraljevske banske uprave k začetku vpisovanja v 1. razred škofjeloške meščanske šole, oktober 1931. (hrani: ZAL, Enota v Škofji Loki)

- 27 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 1.
- 28 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 13.
- 29 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 11.
- 30 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 14.

1936/37, upravnemu odboru naročila, naj skuša dvigniti število otrok »*vsaj na 150, da bodo prispevki koristnejše izrabljeni*«. Ob tem so člani upravnega odbora na 6. seji, 2. aprila 1936, ugotovili: »... *nenormalno dejstvo, da je število učencev, ki jih vpiše meščanska šola v I. razred, vsako leto manjše (42, 33, 29, 26), šestrazredna deška osnovna šola pa pod isto streho odvarja leto za letom nove vzporednice in šteje danes 12 oddelkov.*« Z ugotovitvijo, da je takšno stanje v nasprotju z obljubami ob ustanovitvi meščanske šole, češ da se bo po otvoritvi slednje višja ljudska šola kot nepotrebna ukinila, so odborniki soglasno sklenili opozoriti kraljevo bansko upravo na nekatere ovire pri prestopu učencev iz osnovne v meščansko šolo in prositi, naj banska uprava še tekom šolskega leta izda potrebna navodila meščanski in osnovnim šolam. V isti zadevi naj posredujejo pri prosvetnem oddelku banske uprave člani upravnega odbora še osebno.³¹

Prizadevanja niso dosegla pričakovanih rezultatov. V naslednjem šolskem letu je število učencev padlo na 102. Najvišji vpis je šola dosegala v šolskem letu 1937/38, in sicer 134 dijakov. Takrat je imela šola 4 razrede in prvič, kot se je pozneje izkazalo, tudi zadnjič, vzporednico. V 1. razred se je na novo vpisalo 60 dijakov, od tega 14 deklet. Sledila so leta stagnacije. V šolskem letu 1938/39 se je na novo vpisalo 30 dečkov in 3 deklice, v vse razrede je bilo vpisanih 119 otrok, leto pozneje 44 otrok in v zadnjem šolskem letu, za katerega imamo podatke (1940/41), le 29 otrok (od skupaj 111). K manjšemu vpisu je zagotovo prispevala v letu 1938/39 odprta Državna meščanska šola v Kranju; takrat se je iz škofjeloške šole izpisalo 6 otrok.

Na skromen vpis je vplivalo tudi dejstvo, da so bili absolventi meščanskih šol v primerjavi z absolventi višjih ljudskih šol na slabšem pri vpisovanju na višje šole. Meščanska šola v Škofji Loki, kljub temu da je bila uradno mešana, ni uspela privabiti večjega števila deklic. Te so še vedno v velikem številu obiskovale meščansko šolo pri uršulinkah. V šolskem letu 1939/40 je bilo od 120 vseh vpisanih dijakov le 17 deklic. V vseh letih je šola obiskovalo le 25 deklic. Poleg vsega naštetega tudi ne gre zanemariti dejstva, da je bilo šolanje na meščanski šoli precej dražje od šolanja na ljudski šoli. Otroci, ki so obiskovali meščansko šolo, so bili v 1. razredu lahko stari od deset do štirinajst let. Prevelike razlike v starosti in precej različno predznanje otrok je ustvarjalo nehomogene razrede.

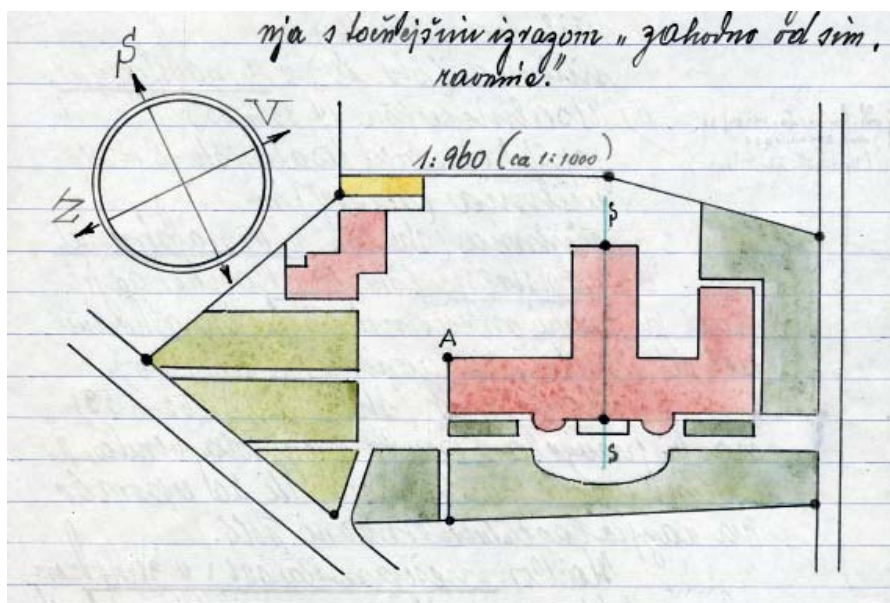
V osmih letih delovanja Državne meščanske šole v Škofji Loki, če zadnjega leta ne štejemo kot celotnega, ker je bilo zaradi vojne nasilno prekinjeno, je bilo skupno število odprtih oddelkov 28. V njih je bilo vpisanih 804 dijakov in dijakinj, od katerih je 57 fantov in 8 deklet uspešno opravilo zaključni izpit. Mnogi od teh so šolanje nadaljevali na učiteljskih in srednjih tehničnih šolah. Ostali, ki so šolanje zaključili prej, so se zaposlili v obrti in industriji.³²

31 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 14.

32 Poročilo za šolsko leto 1953/54.

Smer meščanske šole

Šola je bila sprva kmetijsko-obrtna smer, saj so občine zahtevale poljedelski značaj šole. Zakon iz leta 1931 je sicer predvideval tri smeri: kmetijsko, trgovinsko in obrtno-industrijsko smer. Z odlokom z 31. avgusta 1936 je Ministrstvo za prosveto določilo poljedelsko smer. Občine so bile proti in so najprej zahtevale ohranitev obrtno-kmetijske smeri. Enako je zahteval upravni odbor združenja obrtnikov v Škofji Loki, vendar to ni bilo mogoče, ker ta smer po novem zakonu ni več obstajala. Ta je dopuščal le meščanske šole kmetijske, obrtno-industrijske in trgovske smeri. Obrtno-industrijski značaj šole so podprli starši učencev, občine ustanoviteljice, upravni odbor državne meščanske šole, učiteljski zbor, združenje obrtnikov ter Zajednica doma in meščanske šole. Na predlog upravnega odbora državne meščanske šole je šolski upravitelj Karel Sovre kraljevski banski upravi Dravske banovine oktobra 1936 predlagal, naj šola dobi obrtno-industrijski značaj. Zahteve je utemeljeval z dejstvom, da na šoli nimajo niti najosnovnejših pogojev za kmetijski pouk. Takole pravi: *»Med drugim manjka šoli poizkusno zemljišče za kmetijski pouk. Ni to najvažnejši pogoj, pa vendar je treba pomisliti, kako naj učitelj koristno porabi po štiri tedenske ure v III. in IV. razredu brez praktičnega udejstvovanja. Da pa na pridobitev takega zemljišča niti misliti ni, dokazuje vloga Krajevnega šolskega odbora št. 23 z dne 29. julija t. l.*

Situacijska skica umestitve novega šolskega poslopja v prostor in predlagana delitev prostorov med meščansko šolo (levo od glavnega vhoda) ter osnovno šolo (desno od glavnega vhoda).

(hrani: ZAL, Enota v Škofji Loki)

(odn. upravnega odbora št. 109. od istega dne), ki vsebuje prošnjo za brezobrestno posojilo, ker bodo sicer bremena za novo šolo občini Škofja Loka in Stara Loka gospodarsko upropastila. Iz te vloge naslovljene na kr. bansko upravo, je razvidno, da občine niti obstoječih obveznosti ne morejo več zmagovati, kaj šele da bi se zahtevalo od njih novih žrtev. »Dopisu je bila dodana še obsežna priloga, ki dokazuje naraščajoč vpis otrok obrtnikov in skromno zanimanje kmečkih otrok, saj jih je bila le dobra petina. Večino so predstavljali otroci obrtnikov in trgovcev, teh je bilo leta 1936 skoraj polovica. Ostalo so bili otroci staršev svobodnih in drugih poklicev. Delež vpisanih kmečkih otrok se je manjšal, delež otrok obrtnikov in trgovcev pa je naraščal. Od 24 (od 26 vpisanih) učencev prve generacije, ki so v šolskem letu 1935/36 končali šolanje, se je le eden posvetil kmečkemu poklicu, pa še ta »pogojno, če ne bo mogel drugam«. Sedem učencev se je po končanem šolanju posvetilo trgovini, štirinajst obrti oziroma industriji in dva svobodnim poklicem. Šolski upravitelj v svojem dopisu Krajevnemu šolskemu odboru piše: »Statistika priča, da pošlje kmet v meščansko šolo le one svoje otroke, za katere ni mesta na kmetiji (doma) in ki jih namerava spraviti v obrt, industrijo ali trgovino, nima pa razumevanja za izobrazbo kmetskega naraščaja in si takega razumevanja – za enkrat – še ne pusti vsiliti. (To stanje velja le za Gorenjskega kmetovalca v okolici Škofje Loke in Kranja.)«³³ V nadaljevanju svoj predlog utemeljuje s tem, da je propadla tudi ustanovitev Kmetijsko nadaljevalne šole v Škofji Loki; prijavljeni so bile trije otroci. Ravnatelj Sovre zaključí dopis z besedami: *Prošnja je s tem nujnejša in bolj upravičena, ker je oprta na trdno prepričanje, da je nastal plan z učnim načrtom za mešč. šole OBRTNO-INDUSTRIJSKE smeri mnogo bližji pravim gospodarskim potrebam pokrajine in razmeram, v katerih živi prebivalstvo, nego oni kmetijske smeri. Predpisi, veljavni za šole obrtno-ind. smeri nudijo dobremu učitelju največ možnosti, prilagoditi pouk in vzgojo resničnim krajevnim potrebam in to brez zapostavljanja kmetskega in katerega koli stanu.*«³⁴ Tako je na podlagi odloka št. 41.640, izdanega 30. novembra 1936, šola postala industrijsko-obrtna.³⁵

Socialni status učencev

V prvih letih delovanja šole so bile socialne razmere večine učencev zadovoljive. V letih, ki so sledila, pa je splošna gospodarska kriza vplivala tudi na premoženjsko stanje večine družin, katerih otroci so obiskovali meščansko šolo v Škofji Loki. Ne le, da je imela šola težave z vpisom, saj se število vpisanih otrok ni zadovoljivo dvigalo, ampak tudi s plačevanjem šolnine in nakupom knjig. Karel Sovre je na seji učiteljskega zbora 21. decembra 1933 ternal nad slabim vpisom otrok.

33 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 2.

34 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 2.

35 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 15.

Za to je krivil neurejene razmere v prvem šolskem letu in krajevni šolski odbor, ki je šolo slabo podpiral in ji namenjal premalo sredstev za pomoč učencem. Po njegovem je bila zaradi previsoke šolnine in prevelikih izdatkov za nakup knjig ter šolskih potrebščin nedosegljiva tistim, ki jim je bila v osnovi namenjena. To so bili otroci malih kmetov, skromnih obrtnikov in delavcev. Nadalje je utemeljeval: *»Dokler poseča otrok osn. šolo, dobi, ako se izkaže z občin. ubožnim listom, vse knjige in šol. potrebščine brezplačno na račun tistega kraj. šol. odbora, ki je dovolil mešč. šoli v ta namen le 500 Din in še to z brezsrdno predsednikovo pripombo »naj plača kdor hoče hoditi v meščansko šolo.««*

Na splošno se je socialni status družin učencev vpisanih v meščansko šolo z leti slabšal. Le malo staršev je za svoje otroke zmoglo plačati šolnino. Šolski upravitelj je na seji upravnega odbora 4. novembra 1937 poročal *».../o skoraj obupnih socialnih razmerah letošnjih učencev in njih roditeljev.«* V svojem poročilu je nadaljeval: *»Velika večina živi v tako bednih razmerah, da bo mnogo izmed njih primoranih zapustiti to šolo, če se ne bodo našla sredstva za nabavo knjig in drugih samoučil. Iz omenjenih uradnih potrdil je razvidno, da je na naši šoli 30 učencev, katerih starši ne plačajo davka, ker nimajo nikakih dohodkov, ne premoženja.«*³⁶ Najrevnejši otroci so bili sicer upravičeni do brezplačne tople malice in šolskih potrebščin, nekateri so si s počitniškim delom zaslužili za nakup šolskih potrebščin, vendar je ob naraščanju števila upravičencev za ta namen začelo primanjkovati denarja. Le za tretjino učencev so ga lahko zagotovili iz namenske postavke šolskega proračuna, ostalo so morali zagotoviti iz drugih sredstev. Revnim učencem so skušali pomagati tudi z obleko in obutvijo iz sredstev, ki so jih zbrali z »meščanskošolskimi socialnimi akcijami, ki jih je organiziralo učiteljstvo v sodelovanju s Zajednico doma in meščanske šole«.

V šolskem letu 1939/40 se je socialni položaj učencev na splošno še poslabšal. Od 120 vpisanih učencev meščanske šole jih je šolnino plačalo le 16. Kar 46 otrok je bilo *»izrazitih revežev«*. 30 oziroma 25 % vseh vpisanih otrok je bilo oproščenih plačila takse za zdravstveno zaščito. To so bili sirote, ki so jih vzdrževali iz javnih sredstev, otroci nezaposlenih staršev in otroci vdov s tremi ali več otroki. Proračunska postavka za nakup šolskih potrebščin najrevnejšim učencem se je v primerjavi z preteklim letom zvišala za 2.500 din, in sicer s 1.000 din na kar 3.500 din. Za nakup šolskih potrebščin so porabili tudi 2.220 din sredstev, zbranih v nabiralni akciji. Ta denar je bil prvotno namenjen šolski kuhinji in učiteljski zbor je zanjo moral izvesti novo nabiralno akcijo. Premožnejši starši so svoje otroke raje pošiljali v gimnazije in meščanske šole v Ljubljano, Šentvid in Kranj.³⁷

36 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 14.

37 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 14.

Učitelji

Marija Djurkin je učiteljsko mesto na škofjeloški meščanski šoli zasedla poleti 1940. Usposobljena je bila za poučevanje slovenskega jezika, zgodovine in zemljepisa.
(hrani: ZAL, Enota v Škofji Loki)

Od ustanovitve do januarja 1941, ko je bil razrešen in kot učitelj premeščen na državno meščansko šolo v Celju, je državno meščansko šolo vodil Karel Sovre. Po njegovi premestitvi v začetku marca 1941 je bila za vršilko dolžnosti upravitelja imenovana učiteljica Marija Djurkin.³⁸

Tako, kot so občine Škofja Loka, Stara Loka in Zminec pogojevale prispevke za meščansko šolo le, če bo le-ta kmetijsko-obrtni smeri, so prav tako želele, da je učiteljski zbor sestavljen samo iz moških. To so utemeljevali s tem, da bodo zavod obiskovali le dečki. Ker je bila na učiteljsko mesto že dodeljena (imenovana) ženska, je krajevni šolski odbor na seji 2. avgusta 1931 sklenil: »*Vsled tega se sklene soglasno naprositi kraljevsko bansko upravo dravske banovine v Ljubljani, naj blagovoli ukreniti potrebno, da se zamenja že prideljeno učiteljico Kecelj Marijo z moško učno močjo, ki bo sposobna poučevati dijake meščanske šole tudi*

v telovadbi in drugih deških ročnih delih, česar ženska učna moč ne more. V nasprotnem slučaju odklanja krajevni šolski odbor vse prispevke za meščansko šolo.«³⁹

Kljub grožnji, da krajevni šolski odbor ne bo prispeval k vzdrževanju meščanske šole, če bodo nameščene ženske učiteljice, se to ni zgodilo.

Učiteljski zbor so poleg šolskega upravitelja Sovreta in kateheta dr. Vilka Fajdige sestavljali še učitelj Alojzij Peterlin, ki je službo nastopil šele decembra 1932, nato pa bil od srede maja do konca šolskega leta na dopustu.⁴⁰ Tudi v prihodnjih letih se je šola ubadala s pomanjkanjem, prepoznimi imenovanji in pogostim menjavanjem učiteljev. V prvih dveh mesecih šolskega leta 1933/34 so se v 1. razredu zamenjali trije razredniki, v drugem dva. Podobno so se menjali učitelji in učiteljice posameznih predmetov. Na šoli sta takrat začeli poučevati Zlatka Albert in Danica Potokar, ki sta na šoli ostali do začetka šolskega leta 1937/38. Danica Potokar je bila zaradi prešibkega zdravja premeščena na ljudsko šolo v Škofji Loki. Zlatka Albert pa je svoje delo nadaljevala v svojem domačem kraju, na meščanski šoli v Ljubljani.

S naraščanjem števila razredov je raslo tudi število učiteljev na šoli. V šolskem letu 1934/35 so učili štirje redni učitelji in trije honorarni. Pouk v drugem

38 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 16.

39 ZAL-ŠKL, ŠKL 86, t. e. 2, a. e. 6, Zapisniki šolskega odbora.

40 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 15.

polletju šolskega leta 1935/36 je prvič od ustanovitve šole potekal brez prekinitev. Vsa učiteljska mesta so bila zasedena s kvalificiranim kadrom. Enako je bilo le še eno šolsko leto. V šolskem letu 1937/38 so vladale na šoli zelo kaotične razmere. Skoraj vsi kvalificirani učitelji so bili premeščeni na druge šole, na meščansko šolo pa so bili »*proti lastni volji*« dodeljeni »*neusposobljeni učitelji domače ljudske šole*«. ⁴¹ Vzporedno z menjavanjem učiteljev je sledila stalna menjava razrednikov in urnikov.

Poleg že omenjenih učiteljev so na šoli v času od ustanovitve do okupacije leta 1941 poučevali še: Franc Babič, Ana Celjar, Albert Debeljak, Viktorijan Demšar (katehet), Marija Djurkin, Melhior Golob (katehet), Josip Gorišek, Andreja Grum, Janez Grum, Marija Hafner, Joško Havliček, Rudolf Horvat, dr. Ivan Hubad (zdravnik), E. Humer, Minka Kokot - Kecelj, Franc Košca, Reginald Migić, Miroslava Mihailovič, Marija Milakara, Erna Leichleitner, Vida Levstik, poročena Rant, Janko Siherl, Josip Stancer, Eva Stopar, Jože Volk (katehet) in Ljudmila Žigon.

O medvojnem delovanju meščanske šole, takrat Hauptschule für Knaben und Mädchen in Laak, ne vemo veliko. Obiskovali so jo dijaki obeh dotedanjih škofjeloških meščanskih šol. Znano je, da so se učitelji pogosto menjavali. Iz gradiva, ki je ohranjeno, je razvidno le, da so na šoli poučevali: Wili Emberger, Luise Husar, Elli Müller, Marta Peternell in Grete Stabentheiner, ⁴² Kristl Marchisetti, Maria Huber, Kathe Urschitz, Christl Stray, Maria Marecek, G. Ivanusa, Hertha Hinnerth in še nekateri drugi. ⁴³

Pouk in predmetniki

Pouk je na meščanski šoli potekal od ponedeljka do sobote. V prvem šolskem letu je zaradi okrnjenega učiteljskega zbora potekal v polnem obsegu le pet mesecev. Podobne razmere so bile tudi v prihodnjem šolskem letu. V prvih dveh mesecih je zaradi pomanjkanja učiteljev pouk potekal vsak drugi dan. Krajše in daljše prekinitve pouka so bile še naprej stalnica. Posamezne predmete so odpovedovali zaradi bolniških odsotnosti ali nezasedenosti učiteljskih mest. Večinoma so

Ljudmila Žigon je bila na Meščansko šolo v Škofji Loki premeščena leta 1939. Bila je hči Mateja Žigona, škofjeloškega trgovca z mešanim blagom. (hrani: ZAL, Enota v Škofji Loki)

⁴¹ ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 17.

⁴² ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 17, a. e. 277.

⁴³ ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 11, a. e. 175-196.

poučevali v skrajšanem obsegu, rezultat je bila nepredelana snov. V šolskem letu 1934/35 so imeli pouk zaradi »varčevanja, krajevnih in socialnih razmer naših učencev in njihovih roditeljev samo dopoldne«⁴⁴, kar je pomenilo 6 ur skupaj, brez odmora za kosilo. Leto zatem je pouk potekal v dopoldanskem in popoldanskem času.⁴⁵ Pozimi 1936/37 so pouk ovirale izredno nizke temperature v učilnicah; zaradi temperatur med 8 °C in 13 °C so za en dan odpovedali pouk.⁴⁶ Pozimi je bil pouk telovadbe oviran. Ker v telovadnici ni bilo peči, so ure telovadbe nadomeščali s teorijo telovadbe, njeno zgodovino itd.. Poleg rednega in praktičnega pouka so se učenci udeleževali tudi različnih ekskurzij in proslav. Ekskurzije so bile del učnega načrta in namenjene spoznavanju tovarn, obrti ter naravnih in kulturnih znamenitosti. Učenci so obiskovali različne tovarne in obrtnike v Škofji Loki in okolici. Ogledali so si tudi živosrebrni rudnik v Ločnici, kamnolom Kamnitnik, elektrarno in Krevsov mlin v Škofji Loki. V okviru zemljepisnih in kulturno-zgodovinskih ekskurzij so nižji razredi obiskovali okoliške hribe in kulturno-zgodovinske znamenitosti, višji razredi pa so odhajali v nekoliko oddaljene kraje; na Ratitovec, Kofce in Cerknjsko jezero, v Kranj in Ljubljano. 4. razredi so se ob koncu šolskega leta odpeljali na Jadran.

Predmetnik je prvo leto obsegal 16 predmetov: verouk, slovenščino, srbohrvaščino, nemščino, zemljepis, zgodovino, botaniko in zoologijo, higieno, računstvo, geometrijo z geometrijskim risanjem, prostoročno risanje, pisanje, ročna dela, petje, telovadbo, gospodinjstvo. Edini predmet s štirimi urami na teden je bil slovenski jezik. Telovadbo in ročna dela so imeli dečki in deklice ločeno. Predmetniki so se spreminjali. Precejšnje spremembe je prinesla nova obrtno-industrijska smer. Na šoli so po novem v vseh razredih poučevali verouk, slovenski, srbohrvaški in nemški jezik, računstvo, geometrijo in zemljepis, zgodovino in fiziko od 2. do 4. razreda, geometrijo, mineralogijo in kemijo s tehnologijo v 4. razredu, botaniko in zoologijo v 1. in 2. razredu, higieno enako kot obrt in industrijo ter državoznanstvo v 3. in 4. razredu, knjigovodstvo je bilo v programu za 4. razred.⁴⁷ Poleg naštetih predmetov so imeli še obvezno telovadbo in ročna dela.

Organizacije na šoli

Učenci meščanske šole so se vključevali v različne organizacije, ki so delovale na šoli: Podmladek Rdečega križa, Podmladek Jadranske straže in Ferjalni savez. Poleg naštetih je delovala še Zajednica doma in meščanske šole, ki je združevala učence, njihove starše in učitelje. Otroci so se v velikem številu vključevali tudi v organizacijo Trezna mladež. Člani so se s svečano zaprisego in pismeno zaobljubo odrekli uživanju alkoholnih pijač, kajenju tobaka in uporabi kakršnih

44 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 14, str. 12.

45 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 14, str. 27.

46 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 15.

47 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 16.

koli mamil. Zelo malo otrok je bilo vključenih v Počitniško zvezo. Vključevali so se tudi Marijino kongregacijo in Sokolsko deco in naraščaj, ki sta sicer delovali izven šole, vendar so učitelji na konferencah redno poročali o njunem delovanju.

Več kot polovica otrok je bilo vključenih v Podmladek Jadranske straže. Na šoli so podmladek ustanovili v šolskem letu 1932/33. S predavanji in propagandnim materialom so »*gojili smisel za lepoto in važnost Jadranskega morja za naš narod in državo*«. V šolskem letu 1938/39 je v okviru organizacije pričel delovati še orkestralni odsek, vanj se je vključilo 11 dečkov in deklic, od skupno 83 tedanjih članov.

Člani podmladka Rdečega križa so sodelovali v različnih humanitarnih akcijah ter zbirali sredstva za pomoč revnim in bolnim učencem. Revnim družinam so pomagali z živili, bolnim učencem pa kupovali zdravila. Ob prazniku vseh svetih so urejali vojaške grobove. V ta namen so izdelovali vence in jih polagali na grobove ter zbirali sveče.

Zelo dejavna je bila Zajednica doma in šole. Prirejali so različne nabiralne akcije za pomoč učencem pri nakupu šolskih potrebščin. Najrevnejšim so pomagali tudi z oblačili. Za stik med domom in šolo so skrbeli tako, da so organizirali roditeljske sestanke in predavanja za starše; predvsem o vzgoji, razvoju in zdravju otrok. V šolskem letu 1935/36 so prvič organizirali po ugodni ceni oziroma brezplačno prodajo mleka in črnega kruha za malico. Odziv je bil dober, saj je približno polovica otrok redno naročala tovrstno malico. Pozneje so skupaj s Podmladkom Rdečega križa uspeli razširi ponudbo še s brezplačnim razdeljevanjem kosil revnim učencem.

Za Ferialni savez ali Počitniško zvezo med učenci meščanske šole ni bilo zanimanja. V šolskem letu 1934/35 je bil včlanjen le 1 učenec, leto pozneje je število naraslo na 8. Učiteljski zbor je bil prepričan, da je zanjo treba najprej zainteresirati starše, šele potem lahko v organizacijo privabijo tudi učence.

Glavni namen Marijine kongregacije je bila versko-nravna vzgoja in gojitev cerkvenega petja. Člani Sokola Kraljevine Jugoslavije so obiskovali telovadbo in mladinske prireditve. Na predavanjih so se seznanili z idejami in cilji sokolstva.

Zaključek

Usodne spremembe v delovanju državne meščanske šole v Škofji Loki je prineslo leto 1941. 1. maja 1941 je šola z vsem inventarjem prevzela nemška komisija. Ta dan je bil zadnjič pouk, 2. maja je bil slovenski pouk ukinjen. V šolskem poslopju se je namestil nemški politični komisariat, slovenski učitelji so bili odstavljani. Ravnatelja Karla Sovreta je zaradi povezav s Sokolom 6. maja 1941 zaslišal gestapo, odpeljali so ga v Begunje.⁴⁸ Takrat je meščanska šola dejansko prenehala delovati. Za medvojno obdobje o pouku na meščanski šoli nimamo natančnih podatkov. Verjetno je v presledkih delovala dve leti. Takoj po osvobo-

48 ZAL-ŠKL, ŠKL 168, t. e. 10, a. e. 527, Šolska kronika 3.

ditvi (10. maja 1945) je Karel Sovre, sporazumno z okrajnim in okrožnim referentom za prosveto, začel z organiziranjem šolstva in obnovo šolskega poslopja. Škoda je bila velika, čeprav je na zunaj poslopje ostalo celo. Pohištvo so odnesli, delno uničili, stekla so bila razbita, stene umazane. Šolsko pohištvo so zbirali po vsem mestu. Vse prostore so razkužili in na novo prepleskali. Obnovitvena dela so potekala od srede maja do začetka junija. Pouk je po osvoboditvi potekal v obliki tečajev vse poletje 1945, saj je bilo zamujeno treba nadoknaditi. Dopolnilne tečaje je obiskovalo več kot 200 otrok.⁴⁹

Formalno je bila državna meščanska šola v Škofji Loki ukinjena šele z uredbo o ukinitvi meščanskih šol z 8. avgusta 1945. S to uredbo je bila ukinjena meščanska šola kot tip šole, ki ni omogočala prestopa dijakov v višje srednje šole. Namesto meščanske šole je bila v Škofji Loki na novo odprta nižja gimnazija, ki je bila ustanovljena 2. julija 1946.

V svojem kratkem delovanju državna meščanska šola ni pustila vidnejših sledi v spominu in zavesti Ločanov, vzrokov je verjetno več. Glavnega moramo iskati v kratkem obdobju njenega obstoja, saj je dejansko delovala le slabih devet let. V tem kratkem času ji ni uspelo poseči v tradicionalno miselnost in privabiti k vpisu večje število otrok, še posebej deklet, saj so te vse do njene ukinitve v večini obiskovale zasebno dekliško meščansko šolo pri sestrah uršulinkah.

VIRI:

Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota v Škofji Loki (ZAL-ŠKL)

ŠKL 168, Osnovna šola Škofja Loka, 1818–1973, t. e. 10.

ŠKL 86, Krajevni šolski odbor Škofja Loka, 1792–1941, t. e. 2.

ŠKL 271, Državna meščanska šola, 1929–1945, t. e. 1, 8, 11, 17.

LITERATURA:

Ostaneč, France (ur.): *Šolski sistemi na Slovenskem od 1774–1963*, Ljubljana : Slovenski šolski muzej, 1964.

Poročilo Gimnazije v Škofji Loki za šolsko leto 1953/54, Škofja Loka, 1954.

Statistični pregled šolstva in prosvete v Dravski banovini za šolsko leto 1936/37, Ljubljana, 1938.

Statistični pregled šolstva in prosvete v Dravski banovini za šolsko leto 1939/40, Ljubljana, 1941.

Vodnik Zgodovinskega arhiva Ljubljana, Gradivo in razprave 11, Ljubljana : Zgodovinski arhiv, 1992.

Zgodbe naše šole : Osnovna šola Škofja Loka – 70 let, Škofja Loka 2002.

49 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, t. e. 1, a. e. 16.

Summary

Dr. Ivan Tavčar Secondary School in Škofja Loka

The Ministry of Education of the Kingdom of Yugoslavia adopted a decree on 22 September 1931 on the foundation and permission for enrolment in a state four-year lower secondary school in Škofja Loka. However, only in 1932, with the completion of the new school building were all the conditions provided for its actual founding and the first class was enrolled in the 1932/33 school year. From 1935, the school was named after the writer, lawyer and Ljubljana mayor, Dr. Ivan Tavčar. The formal opening of the new, at that time modern school building was on 29 November 1932. Both the lower secondary school and the primary school had premises in the new school building.

The school was at first designated as a trade and agricultural school but because of an amendment to the law, which no longer allowed such an orientation, in November 1936 it became a trade and industrial school.

The school district of both Škofja Loka lower secondary schools (private girls' school and state mixed secondary school) was officially confirmed in April 1933. It included the political district of Kranj (later also the newly created political district of Škofja Loka) without the Tržič court circuit (it had its own lower secondary school), the municipality of Žiri (Logatec political district) and Črni Vrh municipality (political district of Ljubljana outskirts, from November 1936 Škofja Loka political district).

The State Lower Secondary School in Škofja Loka was maintained by three surrounding municipalities through a school council. Škofja Loka municipality, which contained the school building, contributed the largest share, 70 % Stara Loka contributed 25 % and the municipality of Zminec the remaining 5 %. A local school council at first looked after the maintenance of the school and, from 28 April 1934, the administrative council of the State Lower Secondary School in Škofja Loka. Maintenance of the school caused constant disagreement among the founding municipalities. Only the municipality of Škofja Loka consistently fulfilled its obligations, Stara Loka did so satisfactorily, while the municipality of Zminec throughout violated the agreement on the 5 % of maintenance and thus prevented regularly payment of the debt incurred for building the school to Mestna hranilnica in Škofja Loka.

The school was faced with modest enrolment throughout the time of its existence. Despite great efforts, the leadership did not succeed in attracting a larger number of children. Girls in particular were modestly represented. Only 25 girls attended the school in all the years of its functioning. The operation of the school was interrupted with the occupation of Yugoslavia in 1941. The State Lower Secondary School in Škofja Loka was finally closed by the Decree on terminating lower secondary schools on 8 August 1945.